

tionibus, aliisque injuriis) quis sufferet? ac si apertius dixisset: Intolerabilis est, non quod penitus intolerabilis sit, sed quia difficile valde tolerari potest.

Tertio, aliqui vertunt in nominativo, spiritus ad irascendum facilis, quid poterit sustinere? q. d. Spiritus viri, id est, virilis, facile tolerat suam infirmitatem: at spiritus pusillanimitis, qui ad leve verber, vel verbulum, stomachatur & excandescit, nihil vel minimum aduersi potest tolerare. Verum omnes alii vertunt in accusativo, spiritum ad irascendum quis poterit sustinere? Hebr. enim *va* misignificat quis, non quid: interrogativum enim est personæ, non rei.

Quarto, Septuag. per spiritum accipiunt iram: irati enim naribus spiritum sive halitum copiosum efflant. Per imbecillitatem accipiunt servum infirmum, vilem & abjectum. Unde vertunt, iram viri mitigat servus prudens: parvi animi autem virum quis sustinebit? q. d. Iram viri cordati, prudentis, & magnanimi sedabit servus prudenti suo consilio & eloquio: quia vir ratione & prudentia duci festinat: at pusillanimitis, qui nihil sufferere valet, sed ad quælibet excandescit, quis feret? nec enim ratione, sed ira & impatientia continuè agitur. Unde infert auctor Catenæ Græcor. His aperte ostenditur, inquit, ignaviam animique abjectionem ira deteriore esse; si quidem iracundum, vel domesticus famulus, etiam si nullam potestatem, nec magnam quoque dicendi libertatem habeat, temporis lapsu placaverit: at verò ignavia metuque laboris fractum nequaquam.

Quinto & genuinè, spiritus viri est spiritus virilis, generosus, magnanimus, ideoque vegetus, lætus & alacer; hic quamlibet infirmitatem tam suam quam alienam facile suffert & portat quasi gigas quidam robustissimus: at spiritus pusillanimitis, quasi vel acu tangatur, irascitur & excandescit, adeò nihil tolerare & portare potest, ut & ipse tam sibi quam aliis, etiam generosis & robustis, sit importabilis & intolerabilis. Quia, ut ait Beda, qui ad irascendum facilis est, nec seipsum potest sustinere, ira ut iratus sepe dicat ea, quæ mox cum placidus est, quia dixerit, poenitet, plerumque etiam an dixerit, ignorat.

Nota ³ spiritus viri sustentat, Hebr. *יהוה* iehalkol, id est, fert, portat, bajulat. Alludit enim ad bajulos, qui cum valido sint spiritu & halitu, valida & gravia portant onera: quia, ut ait Arist. lib. de Respir. fortitudinis & roboris ad onera bajulanda, spiritus & anhelitus mensura est, quo enim quis per nares vehementius ac productius anhelat, eo roborius est ad onera bajulanda: quo verò quis exilius & brevius spiritum per nares ducit & reciprocatur, eo infirmior, & oneribus portandis debilior est. Aptè ergo dicit Salomon, spiritum viri, id est, virilem, fortem & constantem, bajulandæ infirmitati cuiuslibet sat viriam afferre. Spiritus enim viri est animus virilis & magnanimus, imò est ipsa virtus, robur & magnanimitas. Unde S. Ambros. lib. 1. in Lucam ad illud de Sancto Joanne Baptista: Erit enim magnus coram Domino. Et, inquit, coram Domino magnitudo animæ, magnitudo virtutis. Est etiam parvitas animæ, & pueritia virtutis, &c. Erit itaque Joannes magnus non virtute corporis, sed animi magnitudine: parvus in seculo, magnus in spiritu. Huc facit illud Senecæ epist. 66. Magnanimus est, qui omnia rerum diversarum onera rigida cervicè sustollit, qui supra fortunam exstat. Non mirum est in tranquillitate non concuti: illud mirare, ibi extolli aliquem ubi omnes deprimuntur; ibi stare ubi omnes jacent. Et rursum: Magnanimus stat rectus sub quolibet pondere, nulla illum res minorem facit; nihil eorum, quæ ferenda sunt, displicet; & quidquid cadere in hominem potest, in se cecidisse non queritur. Et Plinius lib. 16. 43. Ut palma arboris ramus, inquit, impositis onere non destitit in terram ceterarum more, sed renititur, & sultrò aduersus sarcinæ pondus erigit sese: ita viri fortis animus quo plus negotiis premitur, quoque magis sœvit fortuna, hoc est erectior, dicitque tibi: Tu no cede malis, sed contra audientior ito. Unde Lyræ sic exponit, q. d. Spiritus viri, id est, bonitas cordis sustentat imbecillitatem suam ex parte corporis: quia plus aliquando facit, quam habens corpus forte, & cor debile. Unde S. Gregor. homil. 12. Vires, ait, quas imperitia denegat, charitas subministrat. Contrarium accidit in pusillanimitis: hienim festucæ onus non ferunt, sed illico concidunt, tristantur, queruntur, irascuntur. Unde S. Basil. homil. de gratis agendis: Sicut, inquit, vermes in lignis mollioribus enascuntur: ita animi impietates in mollioribus hominum mentibus. Cornel. à Lap. in Proverb. Salomonis.

Magnus spiritus quis?

A bus oriuntur. Et S. Chrysol. homil. 38. in epist. 1. ad Cor. Quemadmodum sana corpora, si modò pane videntur, pingua, vegeta sunt tamen; morbida verò, etiam sumptuosa variaque mensa, imbecilliora redduntur: sic evenire in animis hominum solet: pusillanimites, ne, si diademate quidem & immixtis honoribus potantur, redire ad se possunt, philosophi verò etiam in vinculis, in catena, voluptate mera fruuntur. Sic Christus infirmitatem carnis in passione, & spiritus robore sustentavit & superavit. Unde ait: Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, ait Beda, qui & addit: Potest & de quolibet viro sancto accipi, qui carnis imbecillitatem, ne in tentationibus cedat, mentis fortitudine sustentat, uti fecere omnes sancti Martyres, Confessores & Virgines. Tormenta enim Martyres Dei consecrant, & in ipsa passionis probatione sanctificant, ait S. Cyprian. lib. 4. epist. ad Rogatianum. Sic S. Paulus ait: Cum infirmor, tunc potens sum, 2. Corinth. 12. 10. Sic spiritus Sancti Francisci sustentabat carnem, ejus poenitentis & laboribus exhaustam, ut etiam in via onera viatorum ingentia, ipse ex charitate in humeros suos suscipere & alacriter portaret, ait S. Bonav. Sic S. Paula morbos corporis valido spiritu sustentabat, teste S. Hieron. in ejus Vita.

B Porro hujus virilis spiritus fons & auctor est spiritus sanctus. Iste enim est, ait S. Ambros. in Symbolum, qui non solum tristitias, & moerores, & malas turpitudinum cogitationes expellit, verum etiam Dei in nobis memoriam tribuit, ut meritò cum David dicere possimus: Memor fui Dei, & delectatus sum. Et iterum: Memor ero mirabilium tuorum, psalm. 76. Iste est, qui nobis rectè credentibus & bene operantibus adveniens, tenebras & angustias ac pusillanimitatem cordis expellens, & sua nos luce illuminans, miscet sensui nostro sensum Christi, ut vitam nostram qua in Christo abscondita est, cogitemus, & in æternis & superuenturis sæculis, qui noster status sit, consideremus: sequentes Filium Dei Jesum, qui penetravit cœlos, & in dextra Dei sedens, & in omni consistens loco, nihil sua presentia vacuum ac relinquit.

Atque hæc est ratio à priori hujus sententiæ. Sicut enim anhelitu trahimus spiritum, qui nobis vires & vigorem addit ad onera portanda: sic pariter anhelando & invocando spiritum sanctum, haurimus spiritum, vigorem & robur animi ad infirmitates & adversa quælibet fortiter sustentanda, juxta illud Roman. 8. 26. Spiritus adjuvat infirmitatem nostram. Rursum, sicut vis est, quæ portat pondus: unde quanta est vis, tantum portare potest pondus: si parva parvum, si magna magnum: quodlibet enim pondus commensuratas sibi in portante exigit vires: sic pariter vis animi, est ejus spiritus & robur, qui portat infirmitates tam corporales quam spirituales, tam suas quam alienas. Unde quantus est spiritus, tantum ferre potest infirmitatum pondus: si magnus magnum, si parvus parvum: ut, sicut Atlas fingitur à poetis tantis esse viribus, ut cœlorum machinam humeris suis sustineat, juxta illud Virgil. Æneid. 4.

C *Atlantis duri, cœlum qui vertice fulcit:*
sic ingens spiritus sic quasi Atlas sustinens omnia dura & acerba, quæ vel terra illi suggerit, vel Deus è cœlo in illum depluit, ut immotus planè vento pulsètur & imbre.

Denique videmus ingentia onera & naves mercibus onustas, per rotas & trochleas levari à parvis hominum paucorum viribus, uti in flumine Antuerpiensi Bruxellam versus navigans, per eas ingentes pontes à puero levari & attolli conspexi. Sic & per vèctem majora attolli onera, quam sint vires attollentium, quotidie intuemur, & modum docet Vitruvius lib. 10. cap. 8. Causam dat Aristot. in Quæst. mechanicis q. 3. quòd vèctis sit quasi libra librans, itaque allevans pondus quodque: facit enim moventem magis distare à centro ponderis, itaque illud quasi librat & suspendit, ideoque facilius movet: uti clarè ibidem explicat Nicolaus Leonicus. Vide & plenius commentarium in Mechanica Aristot. Bernardinum Baldum Urbinatem, qui & rectè advèrtit, & dicta Aristot. limitanda esse ad vèctem habentem fulcrum, sive quando inter vèctem & pondus vèctis lavandum medium est fulcrum, cui vèctis innititur: tunc enim fulcrum est quasi centrum, in quo libratur & suspenditur tam vis movens quam pondus motum, ac proinde tunc fulcrum utriusque facit quasi æquilibrium, aliàs non. Eadem causa est, inquit idem Aristot. ibidem q. 4. Cur it qui in medio navis sunt, remiges, maximè navim movent: quia remus vèctis

D *Cur it qui in medio navis sunt, remiges, maximè navim movent: quia remus vèctis*